

рухатися. Також такі заняття, здебільшого, пов'язані з навчальною темою, яку вивчають зараз у класі.

4. Щоденник вражень - завершальний елемент ранкової зустрічі. Етап підсумку-рефлексії – коротка бесіда-аналіз того, чого дізнались, що відчули, який створили настрій. Або власні замальовки у зошиті чи альбомі на самостійно обрану тему. Чим писати дитина обирає сама. Протягом п'яти хвилин учні малюють або роблять свої позначки. Діти вчаться висловлювати вільно свої думки, розвивають мислення. Такий метод надає можливість виявити свої почуття. Вчитель скеровує діяльність учнів так, щоб цей момент не зіпсував позитивно-емоційного настрою. Наприкінці рефлексії звучить музика. Це можуть бути уривки класичної, сучасної, народної музики. Вчитель запрошує дітей сісти комфортно, прослухати музику, помріяти, осмислити те, про що йшла мова.

Настрій, враження, отримані під час «Ранкової зустрічі», зберігаються упродовж навчального дня. Знання, отримані на основі естетичного сприйняття, залишаються на все життя. Навички, які формуються, стають поведінковою основою, запорукою успішного спілкування та діяльності в конкретних життєвих реальних ситуаціях суспільства [2, с. 55]. Піклування одне про одного, відчуття емоційної безпеки, готовність допомагати друзям – це саме ті якості, що відображають суть ранкової зустрічі.

Список використаних джерел:

1. Баранова Н., Коцур. Н. Майстер-клас "Ранкові зустрічі". Початкова шк. : наук.-метод. журн. 2017. № 11. С. 57–58.
2. Булахова Л., Жук. Г. Особливості проведення "Ранкових зустрічей". Початкова шк. : наук.-метод. журн. 2018. № 5. С. 55–56
3. Кірик М. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти: навч.-метод. посібн. Львів: Світ, 2019. 136 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Наталія Олійник, здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»

Науковий керівник: О.В.Шикиринська, кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського(Україна)

SPECIFICITY OF RESPONSIBILITY FORMATION OF THE JUNIOR PUPILS

Natalia Oliynyk, bachelor degree

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті подано загальну інформацію про методи формування відповідальності у молодших школярів. Розглянуто аспекти відповідальності з точки зору досліджень деяких науковців та виділено найсуттєвіші умови формування відповідальності у молодших школярів.

Ключові слова: відповідальність, молодші школярі, формування, методи виховання.

Annotation. The article provides general information on the methods of responsibility formation among the junior pupils. The aspects of responsibility from the point of view of researches of some scholars are considered and the most essential conditions of responsibility formation among the junior pupils are highlighted.

Key words: responsibility, the junior pupils, formation, methods of raising the children.

В Концепції Нової української школи йдеться про наскрізний процес виховання, тобто це вимагає від вчителя початкової школи умінь інтегрувати освітній процес з виховним [1, с. 116]. Іншими словами, здійснювати виховання непомітно, щоб учень і не здогадувався, що його виховують. Чому це має таке велике значення? Тому, що справжнє виховання, як зазначав видатний педагог В.Сухомлинський, слова якого не втратили актуальності і

сьогодні – це самовиховання [12, с. 136]. І саме тому одним з найважливіших завдань сучасної початкової школи є формування самостійної, активної, впевненої в собі та в своїх діях особистості, яка вимоглива до себе та оточуючих, а отже відповідальна. Причому це завдання цілком можливо виконувати у освітньому процесі молодшого школяра – скажімо, під час виконання ним складних (для нього) математичних завдань чи виготовлення вітальної листівки для мами.

У вітчизняній педагогіці поширені дві концепції творчого формування відповідальності: 1) реалізація відповідальної залежності, в межах якої має функціонувати вихованець, здійснюючи різні види діяльності. При цьому методична перевага надається вихованню особистості у колективі і через колектив. Автор цієї концепції А.Макаренко наголошував на вихованні відповідальності як сильного почуття, емоційного переживання особистістю своєї відповідальності [8, с. 98-109]; 2) формування відповідальності в особистості у контексті виховання її морально-духовної спрямованості. Ця концепція втілювалась у виховній системі В. Сухомлинського, за словами якого з раннього віку слід формувати здатність жити за принципами добра, відповідно до високих ідеалів, що передбачає розвиток душевності, сердечності, людяності, милосердя [12, с. 335].

Як зазначає О.Плахотний [9, с. 191], відповідальність не виникає сама по собі, а зароджується, розвивається і виховується, закріплюється тими суспільними умовами, у яких живе особистість. Це – важкий і тривалий процес, який відбувається одночасно із формуванням почуття обов'язку і людської гідності. Отже, на формування відповідальності у молодшого школяра впливає не тільки його включення в діяльність та отримання позитивних результатів (завершеність справи, добросовісне її виконання, отримання задоволення від роботи як самим вихованцем, так і оточуючими людьми), але й характер взаємин молодшого школяра з однолітками, педагогом, батьками та ін.

У своїх працях К. Клімова виділяє такі показники відповідальності у молодших школярів 1) усвідомлення дитиною необхідності і важливості виконаних доручень, що мають значення для інших; 2) спрямованість дій на успішне виконання доручених завдань (дитина вчасно починає роботу, намагається перебороти труднощі, доводить справу до кінця й ін.); 3) емоційне включення, коли дитина турбується за успіх, відчуває задоволення від успішного виконання, переживає за оцінки інших); 4) усвідомлення необхідності відповідати за виконання дорученої справи [3, с. 18].

Г. Шейко зауважує, що змусити школяра бути відповідальним неможливо, оскільки моральні норми суспільства включаються у саморегуляцію поведінки тільки тоді, коли вони стають внутрішнім законом, суб'єктивно значущим набуттям особистості. Це можливо лише за умови входження індивіда в цей процес як об'єктивного суб'єкта [14, с. 140-144]. На думку багатьох дослідників (С.Анісімова, В.Бех, О.Плахотний, С.Дмитрієва, Б.Волков та ін.), відповідальність є стійкою характеристикою суб'єкта, стабільною рисою особистості. У молодшому шкільному віці ця якість знаходиться в процесі формування. Цей процес залежить від того, як розвивається й ускладнюється діяльність дитини. Доцільно розглядати прояв відповідальності у молодших школярів окремо в різних видах діяльності – в ігровій діяльності, в трудових діях, та у навчальній діяльності. Як бачимо, потрібна всебічна, цілеспрямована робота дорослих щодо формування в учнів початкових класів відповідальності як моральної якості особистості.

Не слід також забувати, що тільки творчий підхід до використання методів є обов'язковою умовою успіху. Дуже важливо формувати переконання та погляди не тільки з допомогою методу формування свідомості – в основі якого лежить слово педагога, а й в процесі різноманітної діяльності. Навіть здавалось би найпростіші словесні методи, бесіди, переконання, навіювання теж потребують високої майстерності педагога, щоб розмова з вихованцями викликала власні думки, переживання, емоції, спонукала до активної діяльності. Видатний педагог В. Сухомлинський вважав, що «слово – найтонший дотик до серця: він може стати і ніжною запашною квіткою, і живою водою, що повертає віру в добро, і гострим ножом, і розжареним залізом, і брудом. Слово обертається найнесподіванішими

вчинками навіть тоді, коли його немає, а є мовчання. Там, де потрібне гостре, пряме, чесне слово, іноді ми бачимо ганебне мовчання. Це найогидніший вчинок – зрада. Буває й навпаки: зрадою стає слово, яке повинно берегти таємницю. Мудре й добре слово дає радість, нерозумне і зле, необдумане і нетактовне – приносить біду. Словом можна вбити і оживити, поранити і вилікувати, посіяти тривогу й безнадію і одухотворити, розсіяти сумнів і засмутити, викликати посмішку і сльози, породити віру в людину і заронити невіру, надихнути на працю і скувати силу душі...» [12, с. 669]. Якщо слова, нехай самі красиві і потрібні, про високу мораль не викликають емоцій, не хвилюють, то вони так і залишаються порожніми звуками, благими побажаннями.

В.Сухомлинський зазначав: «Якщо вихователь не уміє вибирати зі скарбниці мови саме ті слова, що необхідні, щоб знайти шлях до серця дитини, якщо в процесі виховання норм моралі і моральності ми не викликаємо позитивних емоцій, подібних тим, що з'являються в людині від зіткнення з чимось близьким і дорогим. Слово повинно бути ємким, мати глибокий сенс, емоційне фарбування, воно повинно залишати слід у думках і душі вихованця» стверджував В. Сухомлинський [12, с. 182].

Моральні знання, не пов'язані з власним досвідом поведінки, діти, як правило не засвоюють глибоко. Тому у формуванні відповідальності важливішу роль, ніж вище зазначені, відіграють методи виховання через організацію діяльності, створення умов для усвідомленого осмислення слова й застосування знань у повсякденному житті: доручення, педагогічна вимога, привчання, виховуючи ситуації, створення ситуації успіху. Втілення цих методів в роботі з молодшими школярами вимагає від педагога ще більшої творчості, тактовності, педагогічної майстерності та мудрості. Метод педагогічна вимога – спонукання учнів до тих чи інших дій або їх припинення. Ефективний лиш за умови дотримання певних правил:

- 1.Вимоги повинні бути зрозумілі дітям.
- 2.Вимога має бути посиљна.
- 3.Слід врахувати індивідуальні особливості учня.
- 4.Вимоги повинні бути послідовними.

Найбільш ефективними є вимоги, які діти визначають разом з дорослим. Особливого значення методу вимог надавав А.Макаренко. Його педагогічне кредо: якомога більше вимоги до людини і якомога більше поваги до неї. За його твердженням, без щирої, переконливої, гарячої й рішучої вимоги не можна починати виховання колективу. Варто зазначити, що педагогічна вимога досягне мети лише в одному випадку: коли вихователь (вчитель) має авторитет для дитини. Тобто для вчителів-початківців хотілося б дати пораду – не поспішати з вимогою, щоби не матимете авторитет для кожної дитини.

Не менш важливу роль у формуванні відповідальності відіграє метод доручення. Він сприяє розвитку відповідальності, волі та умінні долати труднощі, доводити справу до завершення. Коли учень одержує доручення, від потрапляє у важливу з виховного погляду систему (відповідальної залежності). Правильно організоване доручення обов'язково виконує рольову функцію: приймаючи його, вихованець бере на себе відповідальну роль. Як і в методі педагогічної вимоги в основі лежить позитивне ставлення, довіра і повага дітей до педагога. Педагог ж в свою чергу обов'язково пояснює учням мету доручення та його важливість, враховує інтереси дитини, змінює та ускладнює її.

Отже, щоб глибоко осягнути різноманітність прийомів, засобів які характеризують усі методи формування відповідальності у молодших школярів, щоб навчитися творчо застосовувати їх у численних життєвих ситуаціях, потрібно, як педагогам так і батькам безперервно поповнювати свої педагогічні знання, переглядати та переоцінювати свої погляди на виховання [7, с. 72].

Список використаних джерел:

- 1.В.Вишківська, О.Шикиринська. Організація процесу навчання в новій українській школі: теоретико-практичний аспект // Молодь і ринок, 2019. - № 11 (178) – С. 115-119.
2. Голюк О.А. Використання комунікаційного потенціалу Інтернет у процесі фахової підготовки майбутніх вихователів ДНЗ / О.А.Голюк // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики

- навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Випуск 47 / редкол. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. – С. 48-52.
3. Демченко Е., Кит Г., Голюк О., Родюк Н. Развитие субъектности будущих педагогов в контексте подготовки к работе с одаренными детьми / Елена Демченко, Галина Кит, Оксана Голюк, Наталья Родюк // Society, Integration, Education. Proceedings of the International Scientific Conference, May 25th-26th, 2018. – Rezekne : Rezekne Academy of Technologies, 2018. – P. 507-519.
4. Климова К.А. Воспитание ответственного отношения к порученному делу у детей подготовительной группы: автореф. дис.канд. пед. наук. – Москва, 1968. – 18с.
5. Кит Г.Г. Побудова взаємин учителя та учнів в умовах школи І ступеня // Етичний портрет педагога: історія та сучасність : матеріали круглого столу (Хмельницький, 27 лютого 2016 року) / укл. Н.В.Казакова, Н.А.Сівак. – Хмельницький : ФОП «О.М.Казаков», 2016. – С. 50-52.
6. Колеснік К. Вплив колективної творчої діяльності на розвиток мовленнєвої компетентності молодших школярів / К.Колеснік // Наукові записки: Збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки і психології діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : [навчально-методичний посібник] ; за ред. Г.С.Тарасенко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – С. 111-124.
7. Любчак Л. В. Родинна педагогіка: Курс лекцій: Посібник.- 2-е вид., доп./ Л.В.Любчак. – Вінниця: Нілан- ЛТД, 2012. –149с.
8. Макаренко А.С. Методика організації виховного процесу /А.С.Макаренко// Твори : у 7 т. – К., 1954. – Т.5. – С.98-109.
9. Плахотний А.Ф. Проблемы социальной ответственности / А.Ф. Плахотный. – Київ: Вища шк., 1981. –191с.
10. Стахова І.А. Особливості становлення цілісної картини світу в дітей шестирічного віку / І.А. Стахова // Молодий вчений, №5.2 (69.2), 2019. – С.162-165
11. Сухомлинський В.А. Рождение гражданина / В.А. Сухомлинський. – Молодая гвардия, 1979. – 335с.
12. Сухомлинський В. О. Як добитися, щоб слово вихователя доходило до серця вихованця / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : у 5-ти т. – К. : Рад.школа, 1976. – Т. 2. – 669 с.
13. Тихомирова И.И. Использование интерактивных методов обучения в высшем учебном заведении / И.И. Тихомирова, Г.Ю. Тихомирова, Н.И. Лазаренко // Научные исследования и разработки молодых ученых. – 2015. – №3. – С. 76–79.
14. Шейко Г.Д. Виховання у молодших школярів відповідального ставлення до навчання як психолого-педагогічна проблема / Г.Д.Шейко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія12, Психологічні науки: збірник наукових праць. – Київ : НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2005. – Вип. 4(28) – С.140-144.
15. Demchenko, O., Kit, G., Holiuk, O., Rodiuk, N., Pakhalchuk, N., Hryhorovych, O. ДЕЛОВЫЕ ИГРЫ В КВАЗИПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ К РАЗВИТИЮ ОДАРЕННОСТИ ДЕТЕЙ //Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I. – 2019. – Т. 144. – С. 159.
16. Holiuk, O., Pakhalchuk, N., Rodiuk, N., Demchenko, O., & Kit, G. CRITERIA AND INDICATORS OF FORMATION OF HUMANISTIC AND VALUE ATTITUDE OF PRIMARY SCHOOLCHILDREN TOWARDS THEMSELVES //Proceedings of the International Scientific Conference. Volume III. – 2020. – Т. 198. – С. 198-211.

РОЛЬ І МІСЦЕ ІНТЕГРАЦІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Юлія Олійник, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Н.Ю. Родюк, кандидат філологічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

THE ROLE AND PLACE OF INTEGRATION IN PRIMARY SCHOOL

Yuliia Oliynyk, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. В статті розглядається проблема інтеграції навчальних дисциплін в початковій школі. Доведено, що для активізації пізнавальних інтересів школярів доцільно використовувати міжпредметні зв'язки. Проілюстровано, що при вирішенні міжпредметних завдань учень опановує знання з декількох дисциплін та сприймає світ як цілісну картину.

Ключові слова: інтеграція, міжпредметні зв'язки, нетрадиційний урок, індивідуальний розвиток, пізнавальні інтереси.